

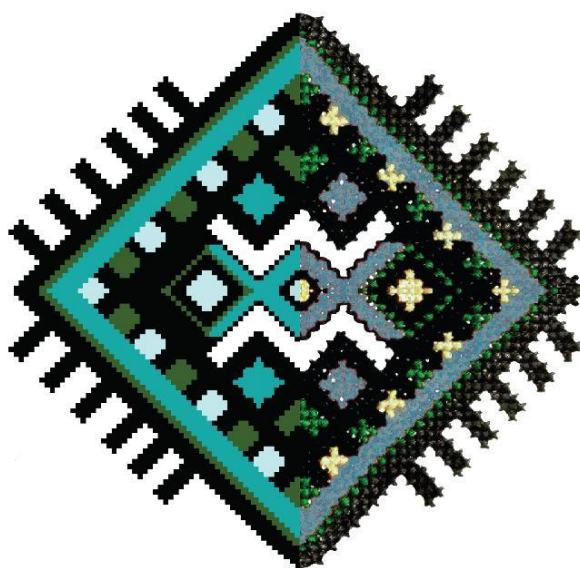

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет образотворчого мистецтва і дизайну
Кафедра декоративного мистецтва і реставрації

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ ТА ДИЗАЙНІ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Київ 2023

УДК

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 7 від 30 травня 2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ

Володимир Тименко – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри мультимедійного дизайну Київського національного університету технологій та дизайну, головний науковий співробітник відділу діагностики обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України

Сергій Чирчик – професор кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, доктор наук, професор

Роман Силко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецьких дисциплін Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Руденченко Алла Андріївна – доктор педагогічних наук, професор, член Спілки дизайнерів України, завідувач кафедри декоративного мистецтва і реставрації Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Зайцева Вероніка Іванівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, член Національної спілки художників України, доцент кафедри декоративного мистецтва і реставрації, заступник декана з наукової роботи Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

Ковальчук Остап Вікторович – кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки художників України, декан Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського університету імені Бориса Грінченка

3-1 Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Етнокультурні традиції в образотворчому мистецтві та дизайні України» ред.рада Руденченко А.А., Зайцева В.І., Ковальчук О.В. та ін.Київ-2023

Наукове видання знайомить із дослідженнями актуальних проблем у галузі етнології, історії, мистецтвознавства та педагогіки, використання етнокультурних традицій в образотворчому мистецтві та дизайні України.

Для науковців, викладачів, учителів. усіх хто цікавиться проблемами етнокультурних традицій в образотворчому мистецтві та дизайні України.

Друкується в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за зміст своїх текстів.

УДК

Київ. 2023

ЗМІСТ

Олександра Барбалат	7
<i>Хрест святої Ніни у сучасному етнодизайні ювелірних виробів Грузії</i>	
Вікторія Бондаренко	11
<i>Український пейзаж у творчості Миколи Глуценка</i>	
Микола Близнюк та Дмитро Ковалюк	15
<i>Етнодизайн-діяльність Міжнародної Карпатської школи як іміджеутворювальний фактор вітчизняного культурно-мистецького поля</i>	
Іван Братусь	19
<i>Проблеми інтеграції OPEN JOURNAL SYSTEMS в сучасну освіту</i>	
Анатолій Бровченко	22
<i>Естетика традиційної української іграшки в сучасному дитячому світі</i>	
Олена Васильківська	25
<i>Літературі бойчукістів в контексті збереження графіки української мови</i>	
Тетяна Гвоздік	29
<i>Роль мистецької практики в сучасному навчанні</i>	
Дар'я Головченко	31
<i>Фентезі Дж. р. р. Толкіна як джерело сучасної візуальної культури</i>	
Юрій Гриньов	36
<i>Образотворче мистецтво як освітній компонент системи мистецької освіти</i>	
Софія Грицай	40
<i>Інтерфейс моди: роль фешн-фотографії в створенні зв'язку між модою і глядачем</i>	
Анна Гунька	44
<i>Ілюстрації казок в творчості Івана Їжакевича</i>	
Ольга Дєточка	47
<i>Специфіка технології одрукування в оздобленні тонкої кераміки Англії другої половини XVIII – початку XIX століть</i>	
Аліна Загорулько	50
<i>Соціополітичні аспекти творчості Жанни Кадирової</i>	

Вероніка Зайцева та Алла Буйгашева	54
<i>Впровадження інноваційних технологій в процес викладання дисциплін спеціальності «Образотворче мистецтво. Декоративне мистецтво. Реставрація»</i>	
Вікторія Коваль	57
<i>Особливості орнаментики народного гобелену, як прояв культурної ідентичності українців</i>	
Аурелія Колеснікова	60
<i>Синергетичний підхід до навчання графічного етнодизайну: поєднання традицій та інноваційних методів</i>	
Аліса Кулеш	63
<i>Творчість Микити Кадана в контексті розвитку сучасного образотворчого мистецтва України</i>	
Наталія Мендерецька	67
<i>Професійне становлення студентів мистецьких спеціальностей</i>	
Андрій Мешко	70
<i>Використання середовищного підходу для навчання майбутніх дизайнерів</i>	
Анастасія Мороз	74
<i>Тенденції сучасного етнодизайну пакування та його методи репрезентації української культури</i>	
Наталія Нагорна	79
<i>Інноваційні підходи до викладання дизайн-проектування в технологічній освіті</i>	
Тетяна Носаченко та Олена Шпитальова	83
<i>Формування культурної компетентності та здатності до міжнародної співпраці студентів мистецького профілю засобами конвергенції культурного спадку</i>	
Любава Обуховська	87
<i>Використання етнічних мотивів і виробів народних ремесел/промислів у дизайні сучасних інтер'єрів</i>	
Дарина Панченко	91
<i>Етнокультурне мистецтво Одещини в творчості Ростислава Палецького</i>	
Наталія Прохорова	93
<i>Художній текстиль у формуванні пластичних та колористичних особливостей стилю модерн</i>	

Ілля Поп'юк	96
<i>Семантика орнаментальних мотивів як складова просторово-часової континуальності в художньому ковальстві буковини</i>	
Маргарита Пугаченко	99
<i>Художні особливості декорування скляних браслетів періоду середньовіччя, знайдених на території Галичини</i>	
Юлія Роїк	102
<i>Роль етнодизайну у становленні сучасного фахівця з художньої кераміки</i>	
Алла Руденченко	105
<i>Forming the professional training for the students of higher art educational establishments by implementing the means of digital ethno art</i>	
Ігор Савенко	108
<i>Реалізація дидактичних принципів дизайнерської підготовки майбутніх фахівців професійної освіти</i>	
Вікторія Самойленко	111
<i>Діагностика виявлення таланту в учнів як основа для подальшого успішного розвитку та професійного зростання у мистецтві</i>	
Євгенія Семенишена	114
<i>Розвиток мистецтва вирізування з паперу рейзеле на теренах України</i>	
Віта Семиліт	118
<i>Генеza імпресіонізму в Україні XIX – XX століть</i>	
Роман Силко	122
<i>Прикладне мистецтво як джерело теорії дизайну у спадщині Готфріда Земпера</i>	
Лариса Сливко та Тетяна Полегіна	125
<i>Сучасні методики набуття фахових компетенцій студентів-дизайнерів перших курсів творчих факультетів</i>	
Світлана Стрельцова	128
<i>Етномотиви левкасів Олега Денисенка як прояв національної ідентичності</i>	
Володимир Тименко	131
<i>Візуальний етнодизайн: особливості, навчальна інформація, національна ідентичність</i>	

Ульяна Трохіна	135
<i>Дизайн веб-сайту профорієнтаційної платформи на основі методології дизайн-мислення</i>	
Володимир Хижинський	138
<i>Художня кераміка як складова культурної спадщини та сучасного мистецького процесу</i>	
Володимир Цисарський	141
<i>Проблеми етичності використання робіт художників для тренування ai-моделей та проблема конкуренції таких моделей і художників на комерційному ринку</i>	
Руслан Черниш	145
<i>Культурні особливості українського дизайну з точки зору його тенденцій історичного та сучасного розвитку</i>	
Катерина Черніченко	149
<i>Інноваційні можливості 3D-моделювання у фолкарті та етнодизайні України</i>	
Сергій Чирчик	153
<i>Світлодизайн в інтер`єрі</i>	
Аліна Шаура	155
<i>Основні етапи створення дизайну веб-сайтів</i>	
Ольга Школьна	158
<i>Баламути в етнокультурних традиціях українців XIX – початку XXI століть</i>	
Юрій Шнайдер	163
<i>Сучасний машинний гапт і унікальні творчі можливості</i>	

Анастасія МОРОЗ
здобувач вищої освіти
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ
an.ig.moroz@gmail.com

ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОГО ЕТНОДИЗАЙНУ ПАКОВАННЯ ТА ЙОГО МЕТОДИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

***Анотація.** Публікація розглядає сучасний український етнодизайн паковань. Проаналізовано походження прийомів графічного дизайну та методів репрезентації культури у створених за останні п'ять років дизайн-розробках. Окреслено характерні риси українського етностилю паковань. А зі сторони проблеми покращення впливу на соціокультурне середовище, запропоновано альтернативні шляхи розвитку дизайну в етностилі.*

***Ключові слова:** Графічний дизайн, пакування, етнодизайн, культурні коди*

***Abstract.** The publication examines modern Ukrainian ethnic packaging design. Analyzed the origin of graphic design techniques and cultural representation methods in design developments, created over the last five years. Outlined the characteristic features of the Ukrainian ethnic packaging design. From the point of improving impact on the sociocultural environment problem, alternative ways of developing ethnic style design are proposed.*

***Keywords:** Graphic design, packaging, ethnic design, cultural codes*

Постановка наукової проблеми. На противагу глобалізаційним процесам, людство звертається до локального, аутентичного – етнодизайну. Для України вагомим поштовхом переосмислення власної культури стала російсько-українська війна. Що спровокувала хвилю пробудження національної свідомості, актуалізувала потребу в самоідентифікації, побудові нового культурного простору. Це спричинило розвиток українського етнодизайну, який має задовольнити дані потреби. Бренди прагнуть висловити власну позицію й підкреслити приналежність до України, будуючи комунікацію з аудиторією через дизайн паковань в етностилі. Такий підхід вирішує низку маркетингових проблем, опосередковано впливаючи на дизайн-рішення.

Суспільство надає запит на етнодизайн – бренди його втілюють, формуючи предметне середовище, яке зі свого боку, має вплив на суспільство. Етнодизайн впливає на свідомість людини, сприйняття культури загалом. Він закріплює образи, асоціативні ряди, виховує смаки, формує соціокультурне середовище. З цих причин актуальним є дослідження сучасних методів репрезентації української культури та виявлення впливів формоутворюючих чинників на графічні засоби в етнодизайні паковань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наявні дослідження, що розкривають історію становлення, розвитку й концептуальні засади українського етнодизайну – І. Бондар, Ю. Гупало, І. Сиваш, Л. Цимбала та інші. Висвітлено питання, стосовні компонентів графічних засобів етнодизайну,

сформовано рекомендації щодо застосування в дизайні культурних символів, елементів українського декоративно-ужиткового мистецтва – О. Чистіков, О. Чуєва, І. Юрченко, Н. Фомічова та інші. Розглянуто національно виразні елементи та специфіку інтерпретації в етнотдизайні паковань – О. Ганоцька, В. Маслак, С. Прищенко, Ю. Соловійова, О. Антонова, Н. Манич та інші. Проте дослідження недостатньо розкривають складові етностилістики паковань як цілісного об'єкта з точки зору графічного дизайну та інших суміжних сфер дизайн-проектування.

Мета і завдання статті. Мета – дослідження особливостей сучасного дизайну паковань в українському етностилі, а саме створених за останні п'ять років дизайн-розробок. Завданням статті є визначення наявних методів репрезентації культури, окреслення широти представлення культурних кодів. Виявлення впливів характеристик продукту, позиціонування бренду та стилістичних тенденцій в графічних засобах паковань.

Виклад основного матеріалу. В Україні етностиль присутній як у фірмовому стилі виробників, концепція яких розвивається в дизайні паковань, так і в окремих продуктах, лімітованих серіях. Кожна із зазначених категорій має відповідний вплив на дизайн: обмежуючи дизайнера додатковими вимогами або надаючи ширшу свободу дій. Головну роль в серійній продукції відіграють константи, які впливають на композицію та прийоми при видозміні сюжетів графічних елементів на носіях. Окремий продукт дозволяє ігнорувати даний підхід та виконати сміливе дизайн-рішення. Ще одним вагомим чинником впливу на формування етнотдизайну є маркетингова стратегія. Вона містить вихідні дані, що визначають майбутню концепцію та її метод репрезентації культури. Для уточнення таких методів використана класифікація Л. Цимбала, яка виводить наступні терміни: цитування, стилізація й авторська інтерпретація національних першоджерел [5].

Art Nation Agency створює дизайн, базуючись на творчості М. Примаченко. Продукція випускається за співпраці з іншими компаніями, що купують ліцензію на бренд Prima Maria. Тобто основою бренду є доробок всесвітньо відомої художниці, чия творчість міцно асоціюється з художньою культурою України. Отже, впізнавані образи та стилістика наївного мистецтва М. Примаченко провакують інтерес до продукції – рекламуючи її. Бренд розробив дизайн етикеток компанії Inkerman та паковань компанії Medusha. Графічні елементи, типографіка й композиція яких підпорядковуються фірмовому стилю компанії-замовника. Відмінність полягає в підходах до зображення графічних елементів, що спричинена особливостями серії продукції. Компанії Medusha дизайн створено для серії паковань, який призначається однакового продукту – акацієвому меду. А компанії Inkerman дизайн, навпаки, розроблено для серії різних вин. В обох випадках відбувається пряме цитування персонажей та рослинності з картин художниці. Але для відображення особливостей смакової палітри вин, вводяться додаткові елементи. Таким чином ілюстрація отримує характерно стилізовані фрукти, ягоди й прянощі. Варто відзначити аналогічну залежність у видозміні кольорової гами. Вона змінюється відповідно до виду вина: сухі мають

коричнево-помаранчеві кольори, білі жовто-зелені. Етнодизайн розглянутих паковань підкреслив українське походження сировини виробів. Відзначив країну походження виробника. Асоціював його зі спадком українського народного мистецтва. Та виділив у сфері сувенірно-подарункової продукції, завдяки загальновідомим образам.

Дизайн паковань сиру «Канів 1971» також походить від творчого доробку М. Примаченко. Графічні елементи наслідують стилістику художниці та композиційні принципи побудови картин із зображеннями геометризованих вазонів. Кольорова палітра, у порівнянні з розглянутими раніше дизайнами, сильніше підкреслює першоджерело, завдяки використанню активного кольору тла – такий прийом спостерігається в роботах художниці. Вона використовувала фабричну гуаш, що створювала аутентичну барвисту палітру, яскравість якої також збережено в дизайні паковань. Автори цитують першоджерело, змальовуючи флору та фауну Канівського природного заповідника, що знаходиться поблизу міста Канів, де розміщуються виробничі потужності бренду. Побудова асоціативного ряду із заповідником, який є впізнаваною природною пам'яткою міста, підкреслює екологічну чистоту місцевості та в результаті продукції. Дизайн акцентує не лише українське походження бренду, а й підіймає питання збереження червонокнижних видів. Для пакування кожного виду сиру створено графічну систему, яка зображує рослинність та птахів певних локацій заповідника [3]. Отже, концепція вирішила питання позиціонування бренду. А фундамент у вигляді творчості М. Примаченко, зібрав дизайн у цілісну структуру, надавши можливість закласти окрему ідею в кожен графічний елемент.

Лінійка української органічної косметики Brun'ka в своєму дизайні використовує стилізацію. Графічні елементи походять від вишивки рушників центральної України. Вони складаються з типового сюжету – дерева життя, яке спрощується до вазона. Характерний візерунок аналогічно спрощується задля вдалого розміщення, співвідносно розмірів носіїв. Прибирається зайва дрібна деталізація, акцентні елементи лишаються й збільшуються, лінії потовщуються. Рослинність визначається складом продукту. Кольори паковань репрезентують вишивку, підкріплюючи правильність зчитування графічного елемента як посилання виключно до цієї сфери декоративно-ужиткового мистецтва. Концепція «... за кольоровою гамою вибивається з сегмента трав'яних товарів» [2]. Такий дизайн, а саме його декоративність та колір, позитивно виділяє бренд серед конкурентів. Концепція покликана показати країну походження й висловити меседж бренду, що прагне популяризувати українські традиції догляду за тілом.

Компанія Аметист Плюс випускає подарункові набори цукерок, акцент яких робиться на дизайні паковань. Важливо зазначити, що в даних наборах не дотримано принципів серійності. Тому вони мають виразні стилістичні відмінності й простір для втілення креативних дизайнерських концепцій. Серед яких є набір з пакуванням в етностилі – «Привітання з Гуцульщини», що прямо цитує розписи косівської кераміки. Відмінною рисою графічних елементів є збереження текстури фарби на глиняній плитці. Це виконує завдання в точності

передати художню культуру Карпатського краю. Загальноновизнана мальована кераміка привертає увагу, дає зрозуміти про який саме регіон української культури йдеться мова й без прочитання текстової частини. Її сюжет демонструє життя Гуцульщини: традиційний одяг, природу та тварин. Типографіка пакування містить каліграфічний напис, виконаний у стилі козацького скоропису – підтримуючи візуальний характер рукотворності графічних засобів.

Цукерки «Українські традиції» від кондитерської корпорації Roshen, мають на меті показати українську культуру. Пакування є окремим подарунковим продуктом та розраховано на іноземного споживача. Втілюючи форму книги, воно поділено на дві частини. Зовнішня, відіграє роль обкладинки, демонструє український костюм та петриківський розпис, що в композиції зчитується як природне оточення навколо персонажа. В назві використовується акцидентний шрифт з хвилястими елементами, які підкреслюють в'юнкість ліній розпису. Він доповнює сучасну графіку, додаючи магічну атмосферу. Внутрішня частина містить інформацію з характерно ілюстрованими сюжетами про яскраві українські традиції. Відбувається стилізація національних першоджерел, базуючись на засадах стилю мінімалізму.

Висновки. Отже, в сучасному українському етностилі пакувань превалює пряме цитування, повторення форм першоджерел або їх стилізація. Авторська інтерпретація не є поширеною. Це обумовлено особливістю сфери, що вимагає від дизайнера пошуку зрозумілих для споживача рішень. Проте нестача сміливих композицій та авторського переосмислення особливо відчувається в подарункових пакуваннях, які на відміну від інших, мають простір для такої реалізації. Дизайн виконують акуратно, застосовуючи загальновідомі культурні коди. Транслюються переважно здобутки народного образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва. Мало вживано знаково-символьну систему – часто ігнорується в користь простих візуальних образів. Спостерегаємо такий прийом у фірмовому стилі брендів, що розкривається в графічних засобах пакувань. Обраний елемент адаптується під вирішення певних завдань, лишаючи етно-оболонку з новим вкладеним сенсом. В стилістиці панує мінімалізм. З ним не лише органічно поєднуються елементи традиційної культури, а й легко стилізуються. Так базуючись на тенденціях сучасності, етнодизайн пакувань зберігає характерні риси українського декоративно-ужиткового мистецтва – тяжіння до симетрії в композиції, обмежену палітру барв, декоративність та художню емоційність.

Бренди усе частіше звертаються до етностилю, демонструючи його затребуваність у суспільстві. Це свідчить, що надалі ця тенденція зростатиме. Тому дизайнерам важливо популяризувати маловідомі культурні коди й не ігнорувати знаково-символьну систему. Розширювати арсенал стилей. Звернути увагу на фольклор, міфологію та культурний доробок різних епох. Необхідно генерувати свіжі поєднання, а головне позбутися скутості. Такі зміни допоможуть сформувати якісно новий етнодизайн пакувань.

Список використаних джерел:

1. Бондар І. Етнодизайн як форма збереження образів народного мистецтва в умовах глобалізації. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*. 2020. Т. 3 № 2. С. 192–201.
2. Кейс: як створювався фірмовий стиль та дизайн для бренду органічної косметики Brun'ka. URL: <https://say-hi.me/design/keys-yak-stvoryuvavsya-firmovij-stil-ta-dizajn-dlya-br-endu-organichno%D1%97-kosmetiki-brunka.html> (дата звернення: 23.03.2023)
3. Переосмислення української етніки для пакування «Канів 1971». URL: <https://telegraf.design/pereosmyslennya-ukrayinskoji-etniku-dlya-pakovannya-kaniv-1971/> (дата звернення: 23.03.2023)
4. Прищенко С. Етностиль у рекламному дизайні: методологія та творчі стратегії. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2018. № 38. С. 112–126.
5. Цимбала Л. Трансляція національних традицій в сучасних українських дизайн-практиках. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23 квітня 2020 р. Київ, 2020. С. 95–99.
6. Чистіков О. П. Ідентифікація продуктів і послуг українських виробників на основі регіональних особливостей традиційної орнаментики. *Дизайн-освіта як галузь креативних індустрій* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 18-19 квітня 2019 р. Київ, 2019. С. 82–88.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕТНОКУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ
ТА ДИЗАЙНІ УКРАЇНИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Техічний редактор – Ілля Малюк
Дизайнер - Ілля Малюк**